

טימישורה

(Timisoara; הונגרית: Temesvar). עיר בטרנסילוניה הדרומית, ידועה מימי הביניים, עד 1918 בהונגריה ומ-1918 ברומניה. יהודים ישבו בה במאות ה-16-17, ב-1718 גורשו אך ב-1739 התחדשה הקהילה. במאה ה-19 היו היהודים חלוצי תיעושה של ט'. בעיר היו קהילה ניאולוגית (בין קונסרווטיווים לרפורמים) וקהילה אורתודוקסית. ב-1930 היו בט' 9,368 יהודים, כ-10% מכלל התושבים.

אחרי מלחמת העולם הראשונה גברה האנטישמיות במקום, בעיקר במחצית השנייה של שנות ה-30. ב-1936 הטילו חברי 'משמר הברזל' פצצה לעבר קהל בעת הצגת תיאטרון יהודי והרגו שניים. ב-1938 נאסרה השחיטה הכשרה וב-1939 נשללה אזרחותם של כ-1,000 יהודים. ביולי 1941 הוגלו היהודים בטרנסילוניה הדרומית מכפרים קטנים לערים גדולות, אלפי יהודים הגיעו לט' כמעט בחוסר כול, ומספר היהודים בעיר גדל ל-11,788. ב-4 באוגוסט 1941 נלקחו כול הגברים היהודים בני 18 עד 50 למחנות עבודת כפייה. הקהילה היהודית אירגנה בשבילם אספקה ופעלה לשחרר חלק מהגברים. רבים שוחררו או נשלחו לעבודה בקרבת ט'. בשנים 1941 ו-1942 הפקיעו השלטונות הרומניים את רוב הבניינים שהיו בבעלות הקהילה היהודית.

בקיץ 1942 נודע למנהיגי הקהילה היהודית על תוכניות לגרש את היהודים מטרנסילוניה הדרומית. מנהיגי הקהילה היהודית שמואל ליגטי התקשר עם מנהיגים יהודים בבוקרשט, והם התערבו אצל פקידי ממשלה כדי לסכל את הצעד, ופקודת הגירוש בוטלה. במרוצת 1944 ניסו פולקסדויטשה מקומיים להגביר את הפעילות האנטישמית בט', אך נחלו הצלחה מועטה.

החל ב-1943 הגיעו לט' יהודים רבים מהונגריה שברחו לרומניה. באביב ובקיץ 1944, עם כיבוש הונגריה בידי הגרמנים והשמדת היהודים שם, הגיע זרם הבורחים לשיא. וט' היתה אחת מנקודות המעבר החשובות ביותר בגבול הונגריה-רומניה. עם פרישתה של רומניה מבריתה עם גרמניה ב-23 באוגוסט 1944 פסק זרם הפליטים כמעט לחלוטין.

כמאה יהודים מט' גורשו לטרנסניסטריה ושם נספו. גם חלק מהמגוייסיים למחנות העבודה נספה. ואולם, הקהילה ברובה שרדה, ובספטמבר 1944 שיחרר הצבא האדום את ט'. ב-1947 התגוררו בט' 13,600 יהודים. רובם היגרו לישראל או עברו למרכזים יהודים אחרים ברומניה, וב-1971 נותרו בט' רק 3,000 יהודים.